

Evropská
komise

Nová publikace Eurydice

Tělesná výchova a sport ve školách v Evropě

Tělesná výchova ve školách přispívá nejen ke zlepšování tělesné zdatnosti a zdraví žáků, ale také pomáhá mladým lidem lépe vykonávat pohybové aktivity a chápat jejich pozitivní vliv v průběhu celého života. Kromě toho tělesná výchova ve školách formuje i znalosti a dovednosti, jako je týmová práce a fair play, pěstuje ohled k jiným osobám, sociální povědomí a uvědomování si vlastního těla a učí chápat „pravidla hry“ použitelná i v jiných předmětech a v jiných životních situacích.

Vzhledem k četným přínosům pohybových aktivit byla jejich podpoře věnována zvýšená pozornost i na evropské úrovni. Právní základ poskytla Evropské unii Lisabonská smlouva z roku 2009, která vyzvala k rozvoji evropské dimenze ve sportu a přispěla k propagaci sportovní problematiky na evropské úrovni.

Jako odpověď na tento politický vývoj a pro lepší pochopení situace v tělesné výchově v dnešní Evropě zpracovala síť Eurydice publikaci „Tělesná výchova a sport ve školách v Evropě“. Cílem této studie je popsat, jakou roli hraje tělesná výchova a sportovní aktivity ve školách ve 30 evropských zemích. Tuto studii lze považovat za první pokus Evropské komise zjistit hlavní oblasti zájmu a silné stránky tělesné výchovy v evropských školách. Toto shrnutí uvádí hlavní výsledky studie.

Co je Eurydice

Síť Eurydice poskytuje informace o evropských vzdělávacích systémech a politikách a zpracovává jejich analýzu. Síť tvoří 40 národních oddělení ve všech 36 zemích, které se účastní Programu celoživotního učení EU. Činnost sítě koordinuje a řídí Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast se sídlem v Bruselu, která navrhuje její studie a databáze.

Plné znění studie

'Physical Education and Sport at School in Europe'

je dostupné v angličtině na webových stránkách Eurydice:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php

Tištěnou verzi studie

Ize na požádání získat na adrese:
eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakt

Wim Vansteenkiste,
Oddělení komunikace a publikací:
+32 2 299 50 58

Tělesná výchova je jako předmět zařazena ve všech národních vzdělávacích programech

Ve všech sledovaných národních vzdělávacích programech pro primární a nižší sekundární úroveň je tělesná výchova povinná. V téměř všech zemích je cílem tělesné výchovy tělesný, osobnostní a sociální rozvoj dětí. Důraz bývá často kladen na zdravý životní styl a v Irsku, na Kypru a ve Finsku se zdravotní výchova stala samostatným povinným předmětem. Výsledky tělesné výchovy jsou úzce spjaty s jejími hlavními cíli. Některé země, například Německo, Portugalsko, Spojené království a severské země, uplatňují v tomto předmětu interdisciplinární přístup. To znamená, že některá témata například společenských a přírodních věd se probírají při tělesné výchově a naopak. Tímto způsobem se demonstruje vzájemné propojení předmětů.

Příklady mezipředmětových přístupů:

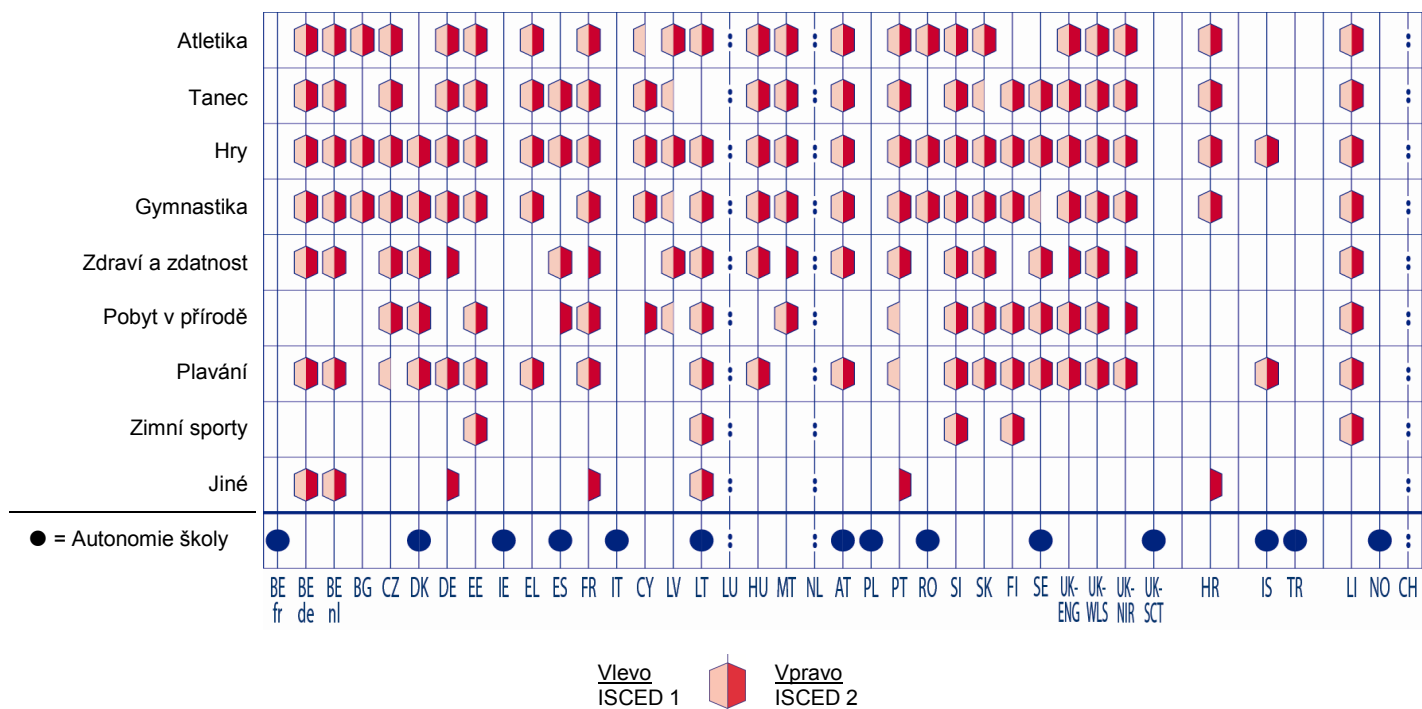
- V České republice, v Německu a Norsku jsou do programu tělesné výchovy zařazena dopravní pravidla pro chodce a cyklisty.
- Severské země uvádějí, že žáci se učí, jak pracovat s mapou a dalšími pomůckami pro orientaci v přírodě.
- Česká republika, Řecko a Polsko kladou důraz na seznamování mladých lidí s olympijskými ideály a symboly.
- Ve Slovinsku jsou učitelé jiných předmětů než tělesné výchovy vyzýváni, aby do výuky občas zařadili „minutu pro zdraví“. Během této krátké přestávky žáci vykonávají pohybové aktivity a chvíli odpočívají.

Hry a gymnastika jsou dvě nejčastější povinné aktivity v tělesné výchově

Ústřední orgány zařazují do vzdělávacích programů pro první ročníky primárního vzdělávání základní motorické aktivity, jako je chůze, běh, skok a hod. Programy vycházejí z těchto základních dovedností a postupně zařazují složitější sportovní disciplíny.

Nejčastější povinné pohybové aktivity jsou uvedeny v tabulce. O tom, které aktivity jsou povinné, rozhodují v některých zemích školy samostatně. Jako povinné aktivity ve školách bývají nejčastěji uváděny hry, především míčové.

Aktivity uváděné v řídicích dokumentech jako povinné pro primární (ISCED 1) a nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2), 2011/12

Zdroj: Eurydice.

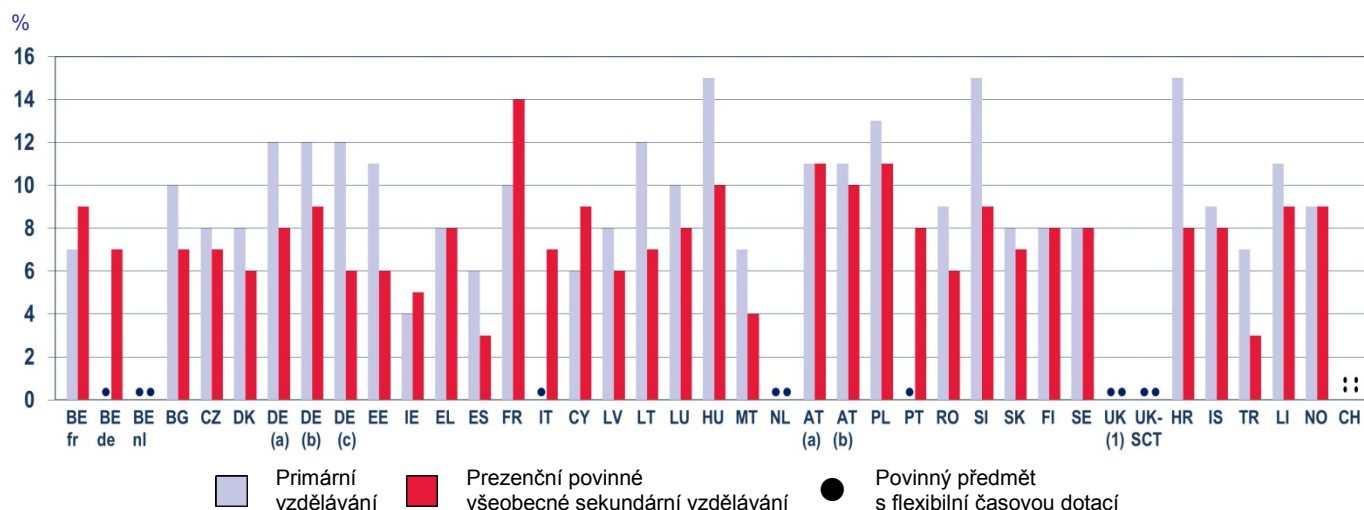
Časová dotace je ve srovnání s jinými předměty nízká

Předepsaná časová dotace pro tělesnou výchovu se liší jak mezi jednotlivými zeměmi, tak i mezi vzdělávacími úrovněmi. Některé země navíc stanovují minimální počet vyučovacích hodin tělesné výchovy na centrální úrovni, zatímco jiné země ponechávají rozhodování na úrovni školy. Například doporučená minimální časová dotace pro primární úroveň se ve školním roce 2011/12 pohybovala od 37 hodin v Irsku po 108 hodin ve Francii. Na sekundární úrovni byla tato dotace od 24–35 hodin ve Španělsku, na Maltě a v Turecku po 102–108 hodin ve Francii a v Rakousku.

Obecně platí, že podíl doporučené časové dotace pro tělesnou výchovu je ve srovnání s jinými předměty dosti nízký – z této skutečnosti plyne, že je tento předmět všeobecně považován za méně důležitý.

Tento rozdíl je zvláště výrazný v primárním vzdělávání. Zde činí podíl časové dotace věnované tělesné výchově pouze polovinu časové dotace věnované matematice. Celkově nedošlo v časové dotaci pro tělesnou výchovu od roku 2006/07 k žádným větším změnám.

Minimální časová dotace pro povinný předmět tělesná výchova jako podíl z celkové časové dotace v primárním a prezenčním povinném všeobecném sekundárním vzdělávání, 2011/12

Zdroj: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Mimoškolní pohybové aktivity a sport jsou v Evropě rozšířené

Mimoškolní pohybové aktivity nabízené mimo dobu vyučování, například soutěže nebo zdravotně zaměřené činnosti, mají mladým lidem zpřístupnit pohybové aktivity zajímavější formou. Jejich cílem je rozšířit a doplnit činnosti provozované v rámci výuky ve škole. Mimoškolní pohybové aktivity bývají organizovány na celostátní, regionální, místní a velmi často i na školní úrovni. I když mimoškolní aktivity bývají dostupné všem dětem, některé jsou přímo určeny dětem s postižením nebo dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Některé mimoškolní aktivity se dokonce konají i během školní výuky. V některých zemích se totiž tělesná výchova neomezuje pouze na hodiny tělesné výchovy, ale je součástí denního režimu školy. Například na mnoha dánských školách se žáci před začátkem vyučování věnují „rannímu běhu“. Jiné země prodlužují školní přestávky a zařazují do nich pohybové aktivity na hřišti nebo v tělocvičně.

Tělesná výchova je hodnocena jako jiné předměty

Ve většině zemí se pokrok žáka v tělesné výchově hodnotí stejně jako jeho pokrok v jiných předmětech. Dovednosti žáka v tělesné výchově formálním způsobem nehodnotí pouze několik zemí. Je tomu tak v případě Malty a Norska na primární úrovni a v Irsku na primární i nižší sekundární úrovni. Většina evropských zemí vydává jasná doporučení, které hodnotící metody se mají používat. Vlastní hodnotící metody mohou používat školy pouze v Belgii a na Islandu.

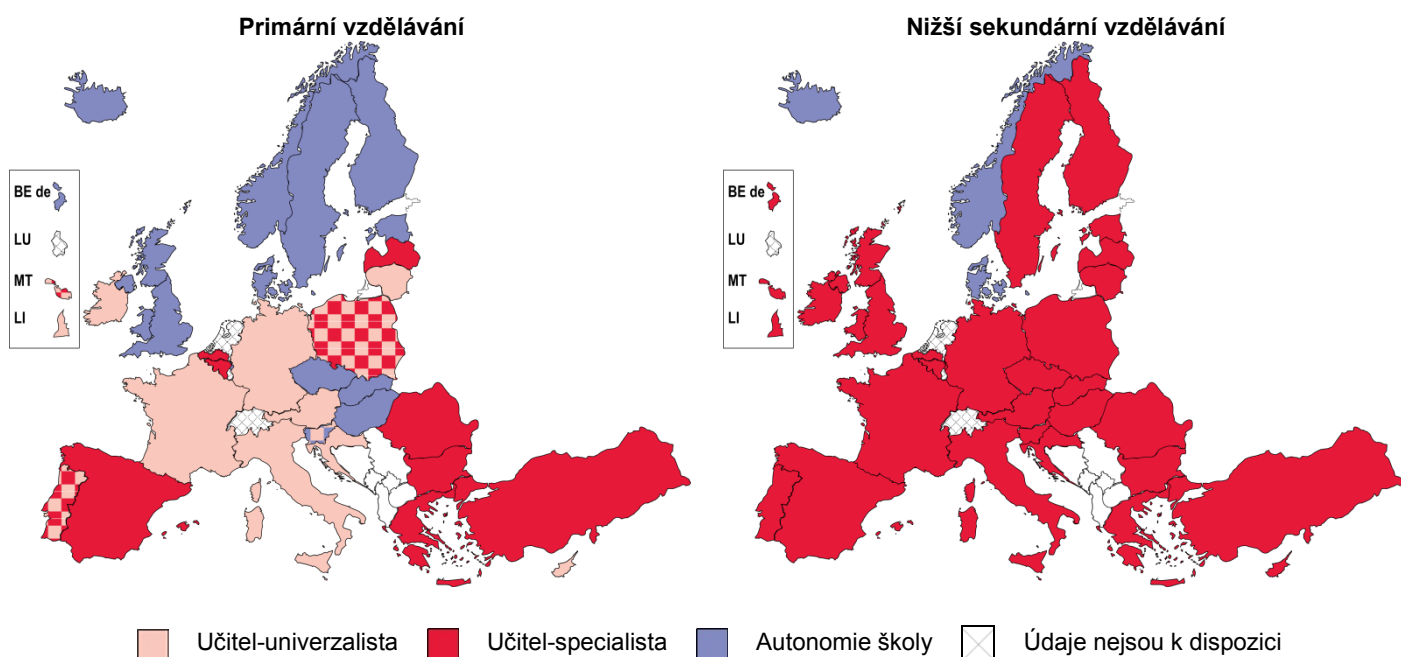
Ve většině zemí se na konci každého školního roku vydávají vysvědčení, která obsahují výsledky tělesné výchovy i ostatních předmětů. Některé země vytvořily centrální klasifikační stupnice, aby učitelům v celé zemi poskytly jednotný nástroj pro hodnocení výsledků žáků. Tyto stupnice pak umožňují srovnávat studijní výsledky na celostátní úrovni.

Učitelé tělesné výchovy bývají často specialisty

Ve většině zemí rozhodnutí, zda má vyučovat tělesnou výchovu učitel-univerzalista nebo učitel-specialista, záleží na dané vzdělávací úrovni. Zpravidla platí, že čím je vzdělávací úroveň vyšší, tím je pravděpodobnější, že tento předmět bude vyučovat specializovaný učitel. Na primární úrovni vyučují tělesnou výchovu jak učitelé-univerzalisté, tak učitelé-specialisté, zatímco na nižší sekundární úrovni bývají učitelé tělesné výchovy specialisté.

Pokud jde o kvalifikační požadavky, specializovaní učitelé na primární úrovni mají obvykle titul bakalář. Na sekundární úrovni mají učitelé buď titul bakalář, nebo, jak je tomu v 15 zemích, magistr. Příležitosti pro další profesní rozvoj existují pro učitele-univerzalisty i učitele-specialisty po celou dobu jejich kariéry.

Doporučení týkající se specializace požadované pro výuku tělesné výchovy v primárním (ISCED 1) a v nižším sekundárním vzdělávání (ISCED 2), 2011/12

Zdroj: Eurydice.

Reformy v tělesné výchově probíhají v mnoha zemích

V současné době zhruba jedna třetina zúčastněných zemí plánuje reformy týkající se tělesné výchovy. Portugalsko a Finsko se například snaží zvýšit význam pohybových aktivit přímo zvýšením minimální časové dotace.

Řecko a Maďarsko chtějí diverzifikovat nabídku pohybových aktivit ve školách. Národní reformy mnoha zemí také hledají možnosti, jak zlepšit podmínky, za nichž výuka tohoto předmětu probíhá, a zlepšit přípravu těch, kteří ho vyučují.